

4. Algyő, Szőreg-1. Biztonsági Gáztározó (KÖH 60153)

(Csongrád megye) Sza, I

A lelőhely Algyő határában, a 47. sz. földutat Tápéval összekötő műút K-i oldalán található, egy ÉNy-DK irányú kiemelkedés DK-i nyúlványán. A 2003-ban a nyomvonalon elvégzett terepbejárás eredményei alapján 2009. május 13–20. között a lelőhely D-i végében, a Magyar–Román gázszállító vezeték építését megelőzően került sor régészeti feltárássra a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai közreműködésével, 90 m hosszan és 7 m szélességben.

Az 50–60 cm vastagságú humusz letermelését követően 27 régészeti jelenséget azonosítottunk, melyek többsége szarmata kori telepobjektum volt, jellegzetes méhkasos kialakítású gödrök, valamint egy földbe mélyített, központi cölöphelyes ház. Az épület csak részben esett a kutatható területre. A szelvény középső részén két melléklet nélküli, DNy-ÉK-i tájolású temetkezés is előkerült. Az SNR 19 sírba zsugorítva helyezték el a halottat, míg az SNR-18, SNR-26 temetkezésbe két halottat is fektettek, akik valószínűleg szoros családi kapcsolatban álltak egymással.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatárs: Czegléczki Tibor technikus.

DEÁK ANDREA

5. Algyő, SZBT-2 állomás (KÖH 40642)

(Csongrád megye) Sza

A Szőreg-1. Biztonsági Gáztározó SZBT-2 jelű kútjának területén az építési munkák közben egy csontváz maradványa és a falban egy sír feltárta került elő. A leletmentő ásatás során egy É-D-i tájolású, rabolt szarmata csontvázat bontottunk ki. A koponyán kívül egyik csont sem volt eredeti, in situ helyzetben. A csontváz mellékletét egy, a nyakon lévő mészkő- és karneolgyöngyökből álló nyaklánc alkotta. A sírgödör D-i vége a gépmunka során megsemmisült.

PALUCH TIBOR

6. Algyő, Távvezetékindító-állomás (KÖH 42402)

(Csongrád megye) Sza, H, Kö

A lelőhely Algyő határában, a távvezetékindító-állomástól K-re, a 47. sz. földutat Tápéval összekötő út K-i oldalán található. A Magyar–Román gázszállító vezeték nyomvonalán végzett előzetes terepbejárás eredményei alapján a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009. május 14. és június 18. között végeztek megelőző régészeti feltárást a lelőhely (MOL 1.) tengelyében, 3252 m²-nyi felületen. A kutatható területet a közművek 15 szakaszra tagolták. Az objektumok in-

tenzitása az egyes szakaszokon erősen változó volt, azok 80%-a a 8., 12., 14. és 15. szakaszok területén került elő.

Az ásatás során 261 objektumot tártunk fel, melyek közül 231 szarmata, 13 újkori, 1 honfoglalás kori, 1 középkori volt, 15 esetben pedig korhatározó leletanyag hiányában nem lehetett azokat datálni. A szarmata népeességhez köthető jelenségek között a jellegzetes tárológödrök domináltak, de feltártunk 2 lakóházat, egy füstölőt, valamint 2, kerámiával kirakott sütőfelületű kemencét. A telepobjektumok mellett 7 temetkezés is napvilágot látott, melyek közül egy honfoglalás kori, 6 pedig szarmata volt.

A leletanyag elsősorban nagy mennyiségű edénytöredékből és állatcsontból áll. A kerámiaanyagból számos szépen kidolgozott, gyorskorongon készült, késő szarmata edényt, terra sigillatakat és azok utánzatait, valamint egy amphoratöredéket érdemes kiemelni.

A kutatás fontos eredményei közé tartozik az a honfoglalás korából származó női váz, amelynek mindkét csuklóján nyitott végű, bronzból készült karperecet találtunk, ingét pedig a nyakrésznél rombusz alakú veretekkel varrták ki.

Szintén kiemelésre érdemes annak a szarmata kislánynak a sírja, aki nyakperecet viselt, jobb csuklóját 2 bronzkarperec, jobb és bal csuklóját pedig gyöngyből fűzött karkötő díszítette. Ruhájára a mellkas magasságában kék köves ezüstboglárt tűztek. A kislány sírjának szomszédságában 2 harcos sírját találtuk meg, talán közös sírgödörbe fektették őket. Mindkét férfit vasból készült köpűs lándzsával, ezüstpénzzel, lábuknál pedig két-két edénnyel temették el.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Czegléczki Tibor, Szabados György, Szöllösi Géza technikusok.

DEÁK ANDREA

7. Algyő, Völgy-köz (KÖH 34517)

(Csongrád megye) Sza

2009 májusában szénhidrogén mélyfúrásokhoz kapcsolódóan jártuk be a Pörös-ér D-i partján, D felől egy egykori vízfolyás, ma mesterséges csatorna által határolt kisebb kiemelkedésen található lelőhelyet, melynek során a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai szarmata kori, avar kori és késő középkori telepnyomokat azonosítottak. A lelőhely azonos az M43 17. lelőhellyel.

Az Algyő-1010 H jelű szénhidrogén termelő kút létesítését megelőzően 2009. augusztus 6–7-én végeztünk régészeti feltárást a lelőhely D-i részén, 670 m²-en, melynek alkalmával 5, a szarmata korszakhoz sorolható telepjelenséget – 1 gödört és 4 körárkot – bontottunk ki. Az objektumok – a gödör kivételével – a kutatható

terület DNy-i negyedében helyezkedtek el. A körárkok közepén sem sír, sem egyéb régészeti jelenség nyomát nem figyeltük meg.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatárs: Szöllősi Géza technikus.

DEÁK ANDREA

8. Alibánfa-Lukafa, Temetői-dűlőtől É-ra (KÖH 73481)

(Zala megye) Á

A Szombathely–Hévíz 400 kV távvezeték vonalában Alibánfa határában az ismert Lukafa, Temető-dűlői lelőhelytől 270 m-re ÉK-re a 2008. év végi szakfelületek során a 145. számú oszlop talpánál előkerült lelőhelyen a Zala kanyarulatában 2009. február 12-én két Árpád-kori objektumot tártunk fel.

A leletanyag a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága Régészeti gyűjteményébe került.

STRAUB PÉTER

9. Alsónemesapáti, Hosszú-földek (KÖH 73491)

(Zala megye) Kk

A 2008. évi pozitívnak minősült régészeti szakfelületek követően 2009. február 26-án a Szombathely–Hévíz 400 kV távvezeték nyomvonalán a meredek domboldal É-i szélébe tervezett négy oszloptalp közül a két délebbiben elvégeztük a megelőző feltárást. Mindegyikben egy-egy késő középkori objektumot tártunk fel.

A leletanyag a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága Régészeti gyűjteményébe került.

STRAUB PÉTER

10. Alsópáhok, Hévíz-domb (KÖH 69209)

(Zala megye) R, B, LT, A, Ka

Alsópáhok határában a 7332. sz. úttól D-re tervezett Turisztikai Központ területén a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága 2009 áprilisában szondázó kutatást végzett az erdővel nem fedett részeken. A kutatást 9000 m²-re terveztük, ez végül 122 árok nyitására volt elegendő.

Ugyan a terület határain belül régészeti feltárást korábban nem történt, a régebbi terepbejárás adatok, a területnek a Hévízi tótól légvonalban 900 m-re DDNy-ra való helyzete, valamint a Páhoki-, Büki- és a Hévízi patakok természetföldrajzi adottságai már eleve biztatóak voltak. Nem utolsó sorban a szomszédos Paptag-dűlőben a ZMMI által 2007–2008-ban végzett próba- és megelőző feltárást eredményei alapján is valószínűsíthető, hogy több helyen is régészetileg érintett a terület.

A próbafeltárást legfontosabb feladata az volt, hogy az Alsópáhok, Hévízdomb Ny-i lejtője II. néven hatal-

mas kiterjedésüként nyilvántartott lelőhely esetében a rendelkezésre álló adattári, szakirodalmi és terepbejárás adatokat próbaátsatással is kontrolláljuk és kiterjedését pontosan meghatározzuk, s amennyiben több lelőhelyről van szó, azokat lehatároljuk.

A Hévíz-domb K-i lejtőjén Kvassay Judit 2008 májusában az elhagyott szennyvíztisztító teleptől É-ra a 2131a hrsz. területen egy 80×30 m kiterjedésű lelőhelyet talált. A begyűjtött cserepek többsége rézkori és római kori volt, előbbihez tartozóan kőeszközök is előkerültek. A területen 2009 áprilisában 10 kutatóárkot húztunk, s azokkal meggyőződünk arról, hogy a lelőhelynek a felszíni nyomok alapján korábban valószínűsített kiterjedése lényegesen kisebb, a lelőhely szélei egyértelműen körülhatárolhatóak. A 7 objektum feltárásának mindegyike a mai felszíntől 70 cm-re jelentkezett, a belőlük előkerült datálható leletanyag késő rézkori (badeni kultúra). A lelőhely kiterjedése 790 m²-ben pontosítható.

A KÖH 9899 sz. Pap-tag nevű lelőhelye közvetlenül határos a beruházás É-i szélével, az a két Hévíz-dombi (Nyugati lejtő I. és II.) lelőhely közé esik. A 462/1–3 hrsz. ingatlanok területén Havasi Bálint 2007–2008-ban próba- majd megelőző feltárást végzett, melynek során összesen 36 000 m²-en 228 régészeti jelenséget tárt fel. Az 50–70 cm mélységben jelentkező objektumok többsége halomsíros korú (BD/HA) volt, melyek csoportokban, szórtan helyezkedtek el.

A szomszédos Hévíz-domb nyugati lejtője II. lelőhely (KÖH 9901) körülhatárolása és átértékelése a próbaátsatás legnagyobb eredménye. A Nyugati lejtő I. lelőhelyről tartja számon a Magyar Régészeti Topográfia első kötete a Lipp Vilmos által feltárt nagy Keszthely-kultúrást temetőt, mely a 7332 sz. úttól É-ra esik. A műúttól 300 m-re D-re fekvő II. sz. lelőhelyet a korábbi adattári és terepbejárás adatok alapján a kutatás hozzávetőleg 19 ha kiterjedésüként tartotta nyilván, őskori- és késő népvándorlás kori anyaggal, azokat azonban a későbbi terepbejárások sem tudták területileg elkülöníteni.

A Ny-i lejtőn a korábbi adatok alapján megrajzolt egyetlen, nagy kiterjedésű lelőhelyet sikerült két részre bontanunk, amivel a korábbi terepbejárások eredményeit is jobban lehet már értelmezni. Az É-on a Pap-taggal, Ny-on pedig a tervezett elkerülő úttal szomszédos kukoricatarlóval fedett területen húzott árkainkkal lényegében a magasfeszültségű vezeték sávjában és attól északabbra lokalizálható a területen már 1964-ben mintegy 200 m hosszan talált késő népvándorlás kori telep. Ez tulajdonképpen a Hévíz-domb nyugati lejtője II. nevű népvándorlás kori lelőhely, melyet a beruházás minimum 20 000 m²-en fog érinteni. Ugyan átlag 50–60 cm-en őskori objektumokat is találtunk (egyikben ép késő bronzkori baltát), az objektumok döntő többségét azonban a már a humuszban nagyon sűrűn jelentkező 9. századi jelenségek teszik ki, közel félszáz ilyen korú objektumot dokumentáltunk. A több különösen nagyméretű feltárás közül kiemelkedik számos